

Kisfaludy Sándor (Sümeg, 1772. szeptember 27. – Sümeg, 1844. október 28.) költő, földbirtokos, a Magyar Tudományos Akadémia tiszteleti és a Kisfaludy Társaság rendes tagja, Kisfaludy Károly bátyja.

Családja, tanulmányai

Szülei a Győr megyei Tétre költözvén, középiskoláit Győrben végezte kitűnő sikerrel; a bölcséletet és jogot Pozsonyban hallgatta, ahol az 1790–1791. évi országgyűlés tárgyalásai rendkívüli mértékben élesztették hazafias érzelmeit. Szorgalmasan látogatta a pozsonyi német színházat, Schiller volt a kedvenc költője, s jeles hegedűjátzóvá is kiképezte magát. A jeles pozsonyi növendék a barátaival, Fejér Györggyel, Horváth Jánossal, Döme Károllyal együtt lelkesedett a magyar irodalom ébredésén. A törvénytanuláshoz azonban nem nagy kedve volt; atyja 1792-ben hazavitte maga mellé törvénygyakorlatra.

Katonai pálya, tanulmányok

Kisfaludy semmi kedvet nem érzett a jogászkodásra, s azon év tavaszán katonának állt be az Erdélyben állomásozó Lipót-huszárezredbe. 1793. január 5-én kinevezték a testőrséghez Zala vármegye részéről. Bécsben a tanulmányai mellett a szórakozásból s a víg életből is kivette részét. Franciául és olaszul tanult. Volt egy olasz ideálja is: Salvatore Vignano, a balett reformátorának neje; nagy szenvedéllyel olvassza a világirodalom remekeit; rajzolt, zenélt, képtárakat, színházakat látogatott és ismeretséget kötött Bécs íróival és művészi nevezetességeivel, valamint az ott lakó magyar írókkal: Göröggel, Kerekessel, Sándor Istvánnal, Péteri Takács Józseffel és Batsányi Jánossal. Martinovics Ignác apát mindent elkövetett, hogy őt társaságába vonhassa; de Kisfaludy folyton idegenkedett tőle, míg végre

engedve sokszori kérésének, zenés estélyei egyikére csakugyan elígérkezett, de Martinovicstot ugyanaz nap elfogták.

Szerelmi bánata

A testőrség másodkapitánya s közte ízetlenség támadván, több társával együtt a garnizon-ezredhez tétettek át. Növelte Kisfaludy bűjút egy másik körülmény is: 1794 őszén szabadságát otthon töltötte, és a badacsonyi szüreten megismerkedett Szegedy Ignác királyi tanácsos és zalai alispán leányával, Szegedy Rozáliával, és szíve egész hevével szerelemre lobbant iránta, és a leány szívében is vonzalmat talált. De Itáliába indulása előtt búcsúlátogatást tett, és némi idegenséget sejtett az imádottnak. Többszörösen fájt most neki ez az eset, és eltökélte, hogy a véres harcokban a halált keresi. E kedélyállapot tette őt költővé: ebből fakadtak első Himfy-dalai. Rendeltetési helye Milánó volt; a több ízben megvert ausztriai had visszaszorította és bekerítette Napóleon. A fellegvár őrsege 1796. június 29-én megadta magát, így Kisfaludy is hadifogollyá lett, és Franciaországba vitték. Jó csillaga Provence-ba vezette, ahol több hónapot töltött; Draguignan városában lakott a rue de l'Observance 46. számú házban. A szemközti házban lakó ifjú leány, a művelt Caroline d'Esclapon ismertette meg őt a korabeli francia lírával, ennek hatására kezdett el verseket írni. A történetet Kisfaludy a Francia fogságom című naplójában írta meg. Draguignanban a ház falán kis kerámia tábla őrzi a magyar költő emlékét.

Katonai előmenetele

Kisfaludy Sándor szobra Balatonfüreden

Becsületszavára, még kiváltása előtt, visszaengedték, St. Raffeunál, Frejus mellett tengerre szállt, hogy Genua felé vitorlázzon, ahova egy hajótöréssel fenyegető veszélyes vihar után szerencsésen meg is érkezett. Mint ki nem váltott hadifoglyot Klagenfurtban megállították. Itt először a hadikórház felügyeletét, majd mivel 1797 márciusában a franciák oda is előnyomultak, több száz, katonaoöltözettel töltött hordó megmentését bízták rá. E hőstette miatt a főhadi tanács dicsérő parancs mellett Wallis Olivér gyalogezredéhez tette át, így Würtembergbe ment, ahol 1798-ban főhadnagy lett. Időközben megkötötték a Campo Formió-i békét; ettől fogva Kisfaludy egészen a költészetnek élhetett. A béke felbomlásával, 1799-ben mint a rajnai hadtest tagja, a március 20-án osterachi, 25–26-án a stockauai, május 27-én a winterthuri s június 4-én a zürichi nagy, de szerencsés ütközetekben vett részt.

Leszerelése, gazdálkodása

Végre 1800-ban, visszavágyván ahhoz, akit a szíve feledni nem tudott, a hadseregből kilépett, hazajött, és kedvesét, Szegedy Rozáliát az év elején nőül vette, s vele boldog házassága első öt évét Kámban töltötte; innét pedig 1805-ben Sümegre telepedett át a szülőházába, és birtokán a mezőgazdaságnak és az irodalomnak élt.

Irodalmi sikerei

Ez időben lépett fel a közönség előtt is a Himfy szerelmeivel. A Himfy név elterjedt az egész országban, és a nagy ismeretlen költő bálványa lett a közönségnek. Boldogsága dalai előszavában már megnevezte magát a szerző, s ekkor az iránta való lelkesedés a legnagyobb fokra hágott. 1809-ben a zalai felkelt nemesség őt lovasságához őrnagynak, József nádor pedig maga mellé szárnysegédnek választotta: kinek föltétlen bizalmasa lett. Egy, Napóleonnak a magyar nemzethez intézett kiáltványára adandó válaszirat szerkesztésével is őt bízták meg, de

az elmaradt. A békekötés után I. Ferenc király a nemesi felkelésnek okleveles történetét kívánta a nádortól, aki Kisfaludyt bízta meg e munkával, s azt két év alatt (németül) el is készítette, melyet a titkos levéltárban helyeztek el. 1820-ban a Marczibányi intézet a lefolyt években megjelent legjobb magyar könyvek jutalmáról tanácskozott, és 1818-ból az első jutalmát, 400 forintot Kisfaludy Regéinek ítélte; a nádor elnöklete alatt az egyetem nagytermében tartott jutalomosztásra meghívott költő személyesen nem jelent meg, hanem a nádorhoz intézett hálairatában a jutalmát egy magyar zsebkönyv megalapítására ajánlotta fel; és ennek következtében indult meg aztán öccse, Kisfaludy Károly szerkesztésében az Auróra 1822-ben. Részt vett a nádor meghívására az 1828 telén a Magyar Tudományos Akadémia szabályzatát előkészítő bizottság működésében; 1830. november 17-én pedig az akadémiai igazgatóság által a nyelv- és széptudományok osztályába vidéki első (és így fizetéses) rendes taggá nevezték ki (300 forint évdíjjal), és az 1831. évi első nagygyűlésen meg is jelent. Az 1833. évi nagyjutalmat közte s Vörösmarty Mihály között osztották meg. A jutalom megosztása és barátaival való súrlódások annyira elkedvetlenítették őt, hogy 1835-ben lemondott a tagságról; szeptember 14-én az Akadémia tiszteleti taggá választotta, s ezt szívesen vette.

Gyásza

Felesége, Szegedy Róza 1832. május 18-án, 57. évében meghalt; e csapás mélyen hatott Kisfaludyra, búskomor lett, és egyedüli vigasztalása kedves Anna húgánál tett látogatásai voltak, ahol annak nevelt leánya, Vajda Amália előzékenységgel halmozta el az öreget; végre a fiatal leányt 1834. február 25-én nőül vette; azonban 1841. január 7-én ismét özvegyen maradt; gyermekei nem voltak.

Tevékeny öregkora

Sümege és somlai magányában töltötte visszavonultan utolsó éveit, melyeket egyedül a balatonfüredi nyárszak vidított fel évenként, hol még 1830-ban hazafiúi adakozásokból építtetett színházat, melyre Zala vármegye megbízásából folyton felügyelt, és így mindvégig a közfigyelemben részesült. Az elhunyt öccse tiszteletére alapított és 1842-ben a körét kitágított Kisfaludy Társaság január 22-én tagsággal tisztelte meg, az ifjabb írói nemzedék pedig 1843. március 18-án a vármegyeháza termében fényes irodalmi ünneppel ülte meg a névnapját. Szereplése a politikai közéletben

Zala s több megye táblabírája volt. Nem kis mértékben keserítette el a Pesti Hirlap (1843. 270. sz.) vezércikke, amely az utolsó nemesi felkelést szégyenpolcra állította. Kisfaludy erre egy felvilágosító vezércikket küldött be, amely azonban nem jelent meg. Az 1809. évi insurrectio történetét négy kötetben szándékozott megírni oklevéltárral bővítve; de a gondoktól terhelt élete s egy szerencsétlen elesésből származott sérülés ebben megakadályozták. 1844. október 28-án halt meg Sümege. A Magyar Tudományos Akadémián 1844. november 18-án Toldy Ferenc tartott fölötte gyászbeszédet.